

Kritik, teater anmeldelser

Anmeldelse af SORT SAMVITTIGHED #4 på Betty Nansen Teatret

📅 november 1, 2024

Fællesskab og kvinderoller

Af Clara Marie Tange

Det musikalske kvindekollektiv SORT SAMVITTIGHED er igen trukket i spejderuniformerne. Denne gang for at undersøge fællesskabet og dets mangefacetterede dynamikker. Performernes egen position som kvinder bliver den linse, vi ser undersøgelsen igennem, og det resulterer i en gennemgående tematik om de kvinderoller, vi navigerer mellem i dag. Samtidig stiller forestillingen skarpt på, hvordan de arketyperiske kvinderoller, der har formet historien, stadig spøger i dag, og hvordan de danner grundlag for den moderne kvindes adfærd og selvforståelse.

Udtrykket bærer præg af den kollaborative tilgang til arbejdet, der kendetegner kollektivet og også denne gang udmunder sig i et 'mere-vil-have-mere'-univers, som både på scenografi- og

kostumesiden indeholder mange skift og en pirrende række farvesammensætninger til øjet. Formen er en musisk collage af optrin og møder, som ved inddragelse af egne og en række forfatteres kendte tekster, på subtile måder, viser og spidder genkendelige hverdagsituationer og -mønstre frem for at kommentere dem direkte. Det er en konfronterende forestilling, der viser os, hvem vi er, ved omsorgsfuldt og ærligt at udstille de menneskelige mekanismer, vi ikke kan vriste os fri af.

SORT SAMVITTIGHED #4 på Betty Nansen Teatret. Foto: Emilia Therese.

'The mental load' og kvinderollens paradokser

I en huskulisse, der også har en bitone af hospital, danner et tapet med blomster og heksehatter baggrunden. Der hænger hvide forklæder på væggen, som kvinderne tager på efter at have taget opstilling til fællessang omkring et klaver.

I bedste 50'er/60'er-husmorstil serveres et større korarrangement for os som et stykke nostalgi på den helt høje klinge. Det er nydeligt, hyggeligt, pænt og ordentligt. En Nilfisk – den ikoniske støvsuger, der lettede livet for så mange husmødre i det 20. århundrede – står og kører, men det

står klart, at den ikke fungerer, da gruppen forsøger at bruge den. Det lader til, at den er blevet syg. Måske som kvinderollen?

Pludselig falder den Morten Korchske hyggenostalgi da også til jorden med et brag, og et koldere lys giver stuen et mere klinisk udtryk. Det er tydeligt, at noget krakelerer – facaden kan ikke opretholdes længere. "Kom så i gang" råber kvinderne fra deres underliv i en tonalitet, der er det modsatte af skinger. Der skal gøres rent, og kvinderne må tage gummihandsker på og være taknemmelige for at have fået to velfungerende børn, må vi – og de – forstå.

I et high-speed-gear kaster de om sig med banale spørgsmål fra hverdagslivet, inden de døser hen af bare udmattelse, og mønsteret gentager sig. "Hvad skal vi have til aftensmad" – "Jeg skal have luft" – og en længere kaskade om, hvor ting bor i hjemmet, selvom de befinder sig alle mulige steder, hvor de ikke bor, og når man lægger dem på plads, finder man nye ting, der ikke ligger, hvor de bor, og sådan kan man blive ved i et evigt forsøg på at nå i mål. Eller i bund.

Energien ender i hvert fald med at være helt i bund, når moren i scenariet kaster sig rundt i hverdagens trummerum; et fast mønster, der er umuligt at bryde ud af. En ligning der aldrig går op. Her sidder kvinden fast i sin rolle, tynget af 'the mental load' og de forventninger, der bliver hendes egne, fordi hun har lært, at det er alle andres. Vi hører lyden af en redningshelikopter, lige som det er ved at være ude med kvinden i denne kulisse. "Vi skal ud" og "Hun ved ikke, hvem hun selv er" lyder det.

Her bliver tematikken større end det enkelte menneske, den enkelte mor og den enkelte kvinde. For hvem er kvinden i verden i dag, og hvordan hænger hun sammen med den rolle, hun har været låst i, historisk set? Kan hun andet end at være til for andre? Er hun en sød og mild husmor, eller er hun en hysterisk heks? Selv tapetet stiller med sine blomster og heksehatter disse kvinderoller og det tematiske paradoks til skue.

SORT SAMVITTIGHED #4 på Betty Nansen Teatret. Foto: Emilia Therese.

Orgasmeballadens dobbelthed

Et sted mellem husmoren og heksen møder vi kvinden som seksuelt væsen. Efter gruppen har taget mandens skæg, attitude og krop i deres magt, gennem en rap, der smager, lyder og lugter af kvindekommenderende musikstjerner, peaker hun i en stor orgasmeballade, der ømt fanger de følelser, som knytter sig til at være ung og på opdagelse i sin egen seksualitet. Med en cirkelformet stoleopstilling på et gulvtæppe, der dækker en drejescene, får man fornemmelsen af et børneværelse, når kvinderne, som i en karrusel, roterer forbi os, mens de med barnlig begejstring undersøger hver deres spilledåse.

Billedet er abstrakt og konkret på samme tid og tjener som et højpotent liminalt nedslag i livet, der indrammer overgangen fra pige til kvinde. Da de fleste i gruppen har ramt klimaks med deres spilledåser, sidder én tilbage med en meget lille spilledåse, der ikke virker. "Det er fint nok" siger hun, men gruppen opmuntrer hende medfølelende til at forsøge igen. Hun finder en lille lyd i dåsen, som forstærkes og ender i en ballade, der bygger op til den helt store forløsning.

Efter orgasme kommer skam, og alle kryber langs væggene ud, mens de også gradvist forvandler sig mere og mere til en flok skammens vogtere, der gennem et vindue i bagvæggen stiller sig op og sender fordømmende blikke og kommentarer ud over karmen. I 'tagen-afstand-vinduet' er kvindens seksualitet forbundet med endnu et genkendeligt paradoks: hun er ulækker, hvis hun er alt for liderlig, og samtidig er hun lidt lækker og fascinerende.

Orgasmekløften er himmelråbende, og ligeså stigmatiseringen af kvindens seksualitet. Vi må spørge os selv, om kvinden ligger under for det berømte luder/madonna-kompleks og i kraft heraf er opdraget til at undertrykke sin egen seksualitet?

SORT SAMVITTIGHED #4 på Betty Nansen Teatret. Foto: Emilia Therese.

En kollektiv livsløgn og en lang næse

Forestillingen tager fat i fællesskabets kraft, herunder hvordan den viser sig negativt, når vi gør alt for at passe ind. Fællesskabet sikrer individets overlevelse og synlighed, og derfor er det så dybt indlejret, at ingen tør være den eneste, der ikke hopper med på bølgen.

I et indbydende og silkeblødt lilla og lyserødt univers sidder gruppen på række med matchende kapper og puffede parykker. Her bekræfter de hinanden i, at de er blevet sig selv: "Nu er du meget mere dig", "Vi er blevet os selv nu", "Nu er vi os". Da der bliver sænket en lyserød stofpose ned fra loftet til tonerne af up-beat klubmusik, kan en af kvinderne ikke holde sig tilbage fra at tage den og danse triumferende med den.

Hun fortæller, hvor meget hun havde lyst til at tage posen og påpeger, at man ikke skal være falsk. Hun er glad for at have taget den, og de andre kan gøre det samme, hvis de også har lyst, men kun hvis de ærligt har lyst. Det er vigtigt at være tro mod sig selv, lyder det – som det mantra tidens influencere blæser i hovedet på deres følgere. Ironien er tyk, da alle herefter flår den pose til sig, der nedsænkes til dem.

I lykkeposen gemmer sig en lang rød næse til alle, som de tager på. Det nye fælles look vækker både hekse- og pinocchikonnotationer. Nu følger en sekvens, hvor flokken hiver hinandens næser længere i et kollektivt anfald af begejstring, der eskaleres, fordi gruppen bliver mere og mere krævende og griske efter at forstærke looket. Det er en rå udstilling af selvforstærkende mekanismer i et fællesskab, hvor man gerne vil passe ind og bekræfte andre for også selv at blive bekræftet. Næserne fungerer som et meget klart billede her: kvinderne bliver hekse i hinandens selskab, og deres adfærd accelererer i jagten på den selvfortælling, som alle kæmper for at leve op til.

Pinocchibilledet er også klart: Jo mere vi lules ind i de selvforstærkende mekanismer, jo mere lyver vi for os selv, og jo mere tror vi på den løgn, vi spinder og køber ind på. Andres forventninger bliver vores egne forventninger, og det, der samlede os, tipper nu over, og bliver også det, der splitter os. Konsekvensen af dette selvbedrag bliver altså en lang næse til alle.

SORT SAMVITTIGHED #4 på Betty Nansen Teatret. Foto: Emilia Therese.

I bedste heksestil opstår der klikker blandt kvinderne. De grupperer sig i mindre hold og kaster besværgelser mod hinanden med tilfældige ordremser. Det er helt tydeligt ikke, hvad de siger, men *måden* de siger det på, der er afgørende. Hvem kan bedst hævde sig?

Det skal afgøres i denne konkurrerende ord-krig. Med til de lange næser hører et par handsker med lange negle, som alle også har taget på. Én skiller sig ud og stråler lidt mere end de andre. Hun har fået et sæt negle med glimmer på. De andre kan ikke rumme hendes særlige status. Kvinderne får åndenød og det lyder "Vi skal ud". Og hvem vil ikke gerne ud af den her overfladiske rolle, vi har fået og bliver ved med at spille?

Alene og forladt bliver indehaveren af glimmerneglene et monster, der syder og sprutter. Ensomhed æder mennesker op. "Jeg er ikke mig, mig er væk" siger hun, inden hun igen gribes af fællesskabet, der synger hende til ro med en fortælling om, at vi mister os selv i jagten på berømmelse og anerkendelse. I ønsket om at blive synlig og skille sig ud, for at være nogen og

noget, ligger også risikoen for at ofre sig selv og sin glæde. Man risikerer at forsvinde. Underforstået må midlet mod det være at læne sig ind i fællesskabets lunge for at få luft og være til.

”Det fineste vi har hver især, det er og bliver hinanden”

Som de før har gjort, ender gruppen med at invitere publikum ind i en fællessang. En cirkel sluttet her med det, der også bliver skridtet ind i fremtiden og en påmindelse om fællesskabers særlige betydning. Men først skal vi lige have pyntet lidt op, og det skal alle hjælpe med. Festpynt binder scene og sal sammen, og efter et par gentagelser kan vi alle stemme i og synge med på: ”Det fineste vi har hver især, det er og bliver hinanden”. I det her moment rækker forestillingen – med publikum som medskabende faktor – ud over sig selv og forbinder sig til kvindehistoriens mange vigtige udviklinger. Det føles som en forbindelse på tværs af tid og rum, og det virker pludselig meget synligt, hvordan vi står på skuldrene af både 50’ernes husmødre og 70’ernes kvindebevægelse, og hvordan kollektivet har både fortiden og fremtiden i sit DNA.

Fællesskabet er limen der binder forestillingen sammen – med et klart budskab om, at det også er limen, der binder os mennesker sammen. Med udgangspunkt i fællesskabet sørger SORT SAMVITTIGHED #4 for at ilte kvinderollen ved at forbinde den til samtiden og ventilere både universelle og tidstypiske scenarier og problematikker med en charmerende friskhed. Forestillingen er et musikalsk, skarpt og vittigt puf hen mod den sunde og ærlige refleksion over os selv og vores forbindelse til hinanden og vores tid. Med forsikring om at fællesskabet griber os, hvis vi lader os puffe.

SORT SAMVITTIGHED #4 spiller d. 28. september til d. 23. november 2024 på Betty Nansen Teatret.

[Læs mere her](#)

Medvirkende: Jeanett Albeck, Rikke Bilde, Tilde Maja Fredriksen, Kitt Maiken Mortensen, Signe Egholm Olsen, Leila Vestgaard

Instruktion og iscenesættelse: Elisa Kragerup

Koreografi og iscenesættelse: Signe Fabricius

Scenografi og kostumedesign: Ida Marie Ellekilde

Komponist, sangtekster og musikalsk iscenesættelse: Jeanett Albeck

Executive musikproduktion og lyddesign: Steffen Breum

Lysdesign: Christian Alkjær

Clara Marie Tange er studielektor ved Teater- og Performancestudier, Københavns Universitet